

А К Т

лісопатологічного обстеження лісових насаджень ДП "Вінницька лісова науково-дослідна станція" на доцільність призначення заходів з поліпшення санітарного стану лісів

17 червня 2025 року

селеще Турбів Вінницької області

Нами, завідувачем сектору моніторингу стану лісових насаджень філії "Вінницялісозахист" державного спеціалізованого лісозахисного підприємства "Київлісозахист" (далі - філія "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист") Ігорьом МАЛІЦЬКИМ, (на підставі листа ДП "Вінницька лісова науково-дослідна станція" (далі - ДП "Вінницька ЛНДС") від 03 червня 2025 року за № 01-09/05/109), головним інженером ДП "Вінницька ЛНДС" Віктором ЯКОВЕНКОМ та провідним інженером лісового господарства ДП "Вінницька ЛНДС" Віктором СЕРЕДІЮКОМ в період з 06.09.2024 по 06.09.2024 року, проведено лісопатологічне обстеження (у відповідності п. 8, 9 Порядку організації та захисту лісів затвердженого постановою КМУ від 20 травня 2022 р. № 612) для планування та здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів на 2025 рік, в лісових насадженнях, що знаходяться в постійному користуванні ДП "Вінницька ЛНДС".

Обстеженням встановлено наступне:

Коротка таксаційна характеристика лісових насаджень відповідно до матеріалів базового лісовпорядкування 2022 року ДП "Вінницька ЛНДС", представленого для лісопатологічного обстеження та причини призначення заходів та ступеня пошкодження насаджень:

Лісництво (урочище)	Номер кварталу	Номер виділу	Площа виділу, га	Номер ділянки	Площа, що потребує проведення заходів, га	Коротка таксаційна характеристика насаджень відповідно до матеріалів базового лісовпорядкування							категорія лісів	вид запланованих заходів	Причини призначення заходів	Ступінь пошкодження насаджень
						склад	вік, років	повнота	бонітет	середня висота, метрів	середній діаметр, сантиметрів	запас деревостану, м3 на 1 га				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Турбівське	3	5	9,5		9,5	5ДЗ 3ЛПД2ГЗ	115	0,65	2	27	40	305	2	ВСПР	заболонник дубовий, вусач дубовий малий, комплекс златок, несправжній дубовий трутовик, кореневі та стовбурові гнилі ДЗ та ГЗ, поперечний рак дуба, некроз ГЗ та ЛПД	середній
Турбівське	3	8	12,7		12,7	5ДЗ4ГЗ 1ЛПД+ ЧШ	95	0,75	2	26	36	315	2	ВСПР	заболонник дубовий, вусач дубовий малий, комплекс златок, несправжній дубовий трутовик, кореневі та стовбурові гнилі ДЗ та ГЗ, поперечний рак дуба, некроз ГЗ	слабкий

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Турбіве	5	24	5,1		5,1	7Д32ГЗ 1ЧШ+ ЛПД+БП	74	0,70	1	26	32	335	4	ВСП	заболонник дубовий, вусач дубовий малий, комплекс златок, несправжній дубовий трутовик, кореневі та стовбурові гнилі ДЗ та ГЗ, поперечний рак дуба, некроз ГЗ	середній
Турбіве	6	21	0,6		0,6	9С31ДЗ+ ГЗ	96	0,60	1	30	40	410	4	ВСП	малий та великий соснові лубоїди, заболонник дубовий, вусач дубовий малий, комплекс златок, несправжній дубовий трутовик, кореневі та стовбурові гнилі ДЗ та ГЗ, некроз ГЗ	сильний
Турбіве	7	24	1,8		1,8	8СЗ 1ЛПД 1КЛГ+ ЧШ	69	0,45	1А	28	36	255	4	ВСП	малий та великий соснові лубоїди	середній
Турбіве	11	27	0,4		0,4	9ЯЛЕ 1СЗ+БП	51	0,75	1А	23	28	460	2	ВСП	короїд-друкар, малий та великий соснові лубоїди, бактеріальна водянка БП	сильний
Турбіве	40	4	5,6		5,6	7Д32ГЗ 1ЯЗ+БП	71	0,70	1	24	32	305	2	ВСП	заболонник дубовий, вусач дубовий малий, комплекс златок, лубоїд ясеневий малий та великий, халаровий некроз ЯЗ, кореневі та стовбурові гнилі ДЗ та ГЗ, поперечний рак дуба	слабкий
Турбіве	47	1	16,0		16,0	5Д32ЯЗ 2ГЗ 1ЛПД +КЛГ	89	0,70	1А	29	36	372	2	ВСП	заболонник дубовий, вусач дубовий малий, комплекс златок, лубоїд ясеневий малий та великий, халаровий некроз ЯЗ, кореневі та стовбурові гнилі ДЗ та ГЗ, поперечний рак дуба	слабкий
Турбіве	52	4	8,4		8,4	4Я34ГЗ 2ЛПД+ ДЗ	120	0,65	1	30	48	340	2	ВСП	лубоїд ясеневий малий та великий, кореневі та стовбурові гнилі ЯЗ, ГЗ та ДЗ, халаровий некроз ЯЗ, некроз ГЗ та ЛПД	слабкий
Турбіве	52	10	1,4		1,4	4МДЕ 3Я32ДЗ 1ГЗ+БП +ЯВ	116	0,65	1А	35	48	412	2	ВСП	лубоїд ясеневий малий та великий, кореневі та стовбурові гнилі ЯЗ, ГЗ та ДЗ, халаровий некроз ЯЗ, некроз ГЗ та ЛПД	слабкий

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Турбівеке	53	1	2,3		2,3	3ЯЗ 3ЛПД 3ГЗ1ЯВ+ ДЗ+ЯЛЕ	125	0,55	1	31	44	250	2	ВСР	лубоїд ясеневий малий та великий, кореневі та стовбурові гнилі ЯЗ, ГЗ та ДЗ, халаровий некроз ЯЗ, некроз ГЗ та ЛПД	слабкий
Турбівеке	53	14	15,4		15,4	4ЯЗ4ГЗ 1ЛПД 1ЯВ+БП +КЛГ	130	0,65	1	30	44	305	2	ВСР	лубоїд ясеневий малий та великий, кореневі та стовбурові гнилі ЯЗ, ГЗ та ДЗ, халаровий некроз ЯЗ, некроз ГЗ та ЛПД	слабкий
Разом ВСР по лісництву					79,2											
Всього ВСР по ДП "Вінницька ЛНДС"					79,2											

Лісопатологічне обстеження лісових насаджень, що належать ДП "Вінницька ЛНДС" проводилося без валки модельних дерев шляхом візуального обстеження деревостанів, а також повалених дерев на ділянці або на суміжній з нею для визначення видового складу стовбуровий шкідників з метою визначення причин масового всихання лісових насаджень, стану осередків масового розмноження шкідників та хвороб лісу, а також визначення видів, обсягів, строків, місць та особливостей здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів.

Загальна обстежена площа по ДП "Вінницька ЛНДС" складає 79,2 га.

По причинах розладнання та деградації насаджень в загальному по підприємству (за переважаючим збудником хвороби/шкідником):

Вид шкідників, хвороб та інших патологій	Ступінь пошкодження			
	слабкий	середній	сильний	Всього
лубоїди соснові малий та великий		1,8	0,6	2,4
короїд-друкар			0,4	0,4
заболонник дубовий	34,3	14,6		48,9
лубоїди ясеневі малий та великий	27,5			27,5
Разом	61,8	16,4	1,0	79,2

Лісопатологічна характеристика обстежених насаджень:

Основними причинами розладнання обстежених хвойних деревостанів з головною породою СЗ та ЯЛЕ є діяльність комплексу стовбурових шкідників у видовому складі яких на сосні провідне місце посідають лубоїди соснові - лубоїд сосновий малий (*Blastophagus minor* Hart.), лубоїд сосновий великий (*Blastophagus piniperda* L.) в стадії затухання, в меншій мірі - короїд верхівковий (*Ips acuminatus* Gyll.) та короїд-стенограф (*Ips sexdentatus* Boern.) в стадії паузи (відпрацьований старий сухостій). Деревя ялини відпрацьовані переважно короїдом-друкарем (*Ips typographus* L.). Переважна кількість дерев, що відноситься до сухоостою минулих років відпрацьовані стовбуровими шкідниками родин златок (*Buprestidae*), в незначному відсотку – представниками родин вусачів (*Cerambycidae*). Водночас у ходах стовбурових шкідників поширюються офіостомові гриби – збудники синяви та інші патогени. Сухостійні дерева поодинокого та групового розміщення.

Деревя листяних порід характеризуються змішаним характером всихання – переважно поодинокі та групові (групи невеликі – до 1 - 3 дерев). Основними патологіями, що призводять до всихання листяних порід є кореневі та стовбурові гнилі, які викликаються комплексом різних причин: дерева ДЗ, ЯЗ та ГЗ від пошкоджень опеньком осіннім (*Armillariella mellea* (Vahl. ex Fr.) Karst.), що викликає білу заболонну гниль коренів а також стовбуровими шкідниками, судинним мікозом ДЗ (офіостомозом), поперечним раком та дубовим трутовиком, що викликають стовбурові гнилі; дерева ясена звичайного в результаті діяльності опенька осіннього, що викликає заболонну гниль коренів та халарового некрозу; дерева береста від голландської хвороби; липи та граба від некрозу. Ураження і руйнування коренів дуже сильно впливає на стан дерев, так як порушується надходження в його надземні частини води та поживних речовин. Тому кореневі гнилі призводять до швидкого ослаблення і всихання дерев, вітровалів та заселення дерев стовбуровими шкідниками.

Збудниками стовбурових гнилей, а це в основному ядрові та ядрово-заболонні гнилі, є трутові гриби які заражають дерева базидіоспорами через обламані гілки, морозобійні тріщини та інші пошкодження стовбурів і гілок. Ураження стовбуровими гнилями призводить до бурелому, сніголаму та захаращення насаджень.

Сухостійні та всихаючі дерева характеризуються заселенням та відпрацюванням стовбуровими шкідниками, про що свідчить наявність льотних отворів на стовбурах дерев. Основними виявленими видами на ДЗ є златки (*Buprestidae*) (дубова, бронзова та зелена вузькотіла), вусач дубовий малий (*Cerambyx scopolii* Fuessly), а також заболонник дубовий (*Scolytus intricatus* Ratz.), на ЯЗ - лубоїд ясеневий великий (*Hylesinus crenatus* F.), лубоїд ясеневий малий (*Hylesinus fraxini* Panz.) та заболонник струменястий (*Scolytus multistriatus* Marsh.).

Також причинами погіршення санітарного стану обстежених насаджень є ослаблення і всихання дерев внаслідок їх природного старіння, внутрішньовидової та міжвидової конкуренції, несприятливих чинників середовища, що супроводжується заселенням та пошкодженням деревини стовбуровими шкідниками, які є переносниками інших патогенних мікроорганізмів. Особливо небезпечна ситуація склалася в кварталах 4, 46, 48, 49 та 51 Турбівського лісництва із масовим всиханням Ясена звичайного внаслідок відсутності достатньої кількості опадів у вегетаційному періоді та зміні умов місцезростання на більш посушливі та перестійністі даних насаджень.

Характер перебігу патологічних процесів у даних насадженнях різний – наявний як комлевий тип прояву та локалізації гнилей (наявність дупел в комлевій та прикореневій частинах стовбурів дерев) так і вершинний – в кронах дерев, що призводить до прояву суховершинності (мікози), широкого поширення водяних пагонів як одного із головних показників ослаблення деревостанів. Суховершинність за зовнішніми проявами перебігу захворювання відповідає судинному мікозу (дерева породи ДЗ), халарового некрозу ясена (дерева ЯЗ) а також некрозу ЛПД та ГЗ.

В цілому всихання крон окремих лісоутворюючих порід дерев коливається в межах від 1/2 до 2/3 крони. Поодинокі в насадженнях наявні дерева з плодовими тілами дереворуйнівних грибів – трутовиків, серед яких найчастіше зустрічаються - трутовик дубовий несправжній та трутовик дубовий та інші їх види, що теж призводять до появи та розповсюдженню у внутрішніх тканинах деревини стовбурових гнилей. Разом з тим поодинокі спостерігаються вітровальні та буреломні дерева, а також дерева з ухилом більше 30 градусів.

Обстеженні лісові насадження є небезпечними осередками подальшого розповсюдження коренових та стовбурових гнилей, вторинних (стовбурових) шкідників і відносяться до II класу біологічної стійкості.

При обстеженні лісових ділянок, які потребують призначення заходів з поліпшення санітарного стану лісів, виявлено ознаки відведення дерев в рубку відповідно до п.26 Санітарних правил в лісах України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України за № 555 від 27 липня 1995 року (далі - Санітарних правил в лісах України).

Для поліпшення санітарного стану лісів та відповідно до Санітарних правил в лісах України рекомендовано провести вибіркові санітарні рубки (ВСР) на загальній площі 79,2 га у 2025 році.

Під час проведення даного обстеження лісовій охороні ДП "Вінницька ЛНДС" надавалась методична допомога з питань лісозахисту.

Примітка: відбір дерев до рубки, геодезична зйомка частин таксаційних виділів, матеріально-грошова оцінка лісосік, визначення фактичних середніх розрядів висот та діаметрів проводиться силами лісової охорони ДП "Вінницька ЛНДС".

ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Відповідно п. 5 Санітарних правил в лісах України скласти перелік заходів з поліпшення санітарного стану лісів (додаток 1) та погодити з філією "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист" і Центрально-Західним міжрегіональним управлінням лісового та мисливського господарства.
2. Рубки провести згідно Санітарних правил в лісах України.
3. З метою недопущення появи та розповсюдження стовбурових шкідників та збереження технічних якостей деревини рубки поліпшення санітарного стану лісів необхідно провести в максимально стислі терміни з урахуванням сезонного розвитку шкідників і хвороб лісу та мікроклімату регіону.
4. Порубкові залишки і неліквідну деревину потрібно подрібнювати та розкидати рівномірно по ділянці, для недопущення розвитку осередків стовбурних шкідників.
5. Осередки шкідників та хвороб лісу виявлені даним лісопатологічним обстеженням поставити на облік.

Акт складений в трьох примірниках:

- 1-й - філії "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист";
- 2-й - Центрально-Західному міжрегіональному УЛМГ;
- 3-й - ДП "Вінницька ЛНДС".

ПІДПИСИ :

Завідувач сектору моніторингу стану лісових
насаджень філії "Вінницялісозахист"
ДСЛП "Київлісозахист"

Ігор МАЛІЦЬКИЙ

Головний інженер ДП "Вінницька ЛНДС"
Провідний інженер лісового господарства
ДП "Вінницька ЛНДС"

Віктор ЯКОВЕНКО

Віктор СЕРЕДЮК